

KOSOVA NË MARRËVESHJET NDËRKOMBËTARE

HYRJE

Kosova ka shpallur pavarësinë me 17 Shkurt 2008, me zotimin se do të zbatojë planin e Ahtisarit. Sipas Planit të Ahtisarit, qeveria e Kosovës është përgjegjëse për marrëdhëniet e jashtme të saj, nga dita kur ky plan hyn në fuqi. Sipas qeverisë së Kosovës, plani i Ahtisarit ka hyrë në fuqi më 17 shkurt 2008. Sipas Rezolutës 1244, Misioni i Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK-u) ka përfaqësuar Kosovën në të gjitha forumet dhe marrëveshjet ndërkombëtare deri tani. Në kuadër të autorizimeve që ka, UNMIK-u ka nënshkruar një numër të marrëveshjeve bilaterale dhe multilaterale.

Plani i Ahtisarit po ashtu specifikon periudhën e brendshme transitore 120 ditëshe, periudhë gjatë së cilës përgjegjësitë do të transferohen nga UNMIK-u tek Qeveria e Kosovës. Kjo do të thotë se, më së largu më 16 qershor 2008, autoritetet e Kosovës do të duhej që t'i marrin përsipër përgjegjësitë e marrëveshjeve ndërkombëtare që UNMIK-u i ka nënshkruar në emër të saj. Megjithatë, në javët e fundit që kur u shpallë pavarësia, ka pasur shumë paqartësi ligjore, në lidhje me tranzicionin.

Instituti për Studime të Avancuara GAP rekomandon që autoritetet e Kosovës gjer në fund të periudhës transitore prej 120 ditësh, të dërgojnë letër tek të gjithë nënshkruarit e këtyre marrëveshjeve dhe t'i njoftojnë se tash e tutje Kosova do t'i marrë përsipër përgjegjësitë e marrëveshjeve të nënshkuara nga UNMIK-u, dhe se që nga ajo ditë, përfaqësuesit e institucioneve të Kosovës, të dalë nga Kushtetuta dhe legjislacioni i aprovuar pas 17 shkurtit 2008 do ta përfaqësojnë Kosovën në këto marrëveshje.

Nëse bashkësia ndërkombëtare beson se ka mundësi të tjera që të qartësohet kjo situatë, ato do të duhej të diskutohen dhe të miratohen sa më parë në mënyrë që t'iu shmangen konfuzioneve të mëtutjeshme.

Qëllimi i kësaj analize është të ngrit çështjet në lidhje me përfaqësimin e Kosovës në marrëveshjet bilaterale dhe ato multilaterale, si dhe iniciativat e nënshkuara nga UNMIK-u në emër të Kosovës. Po ashtu ka për qëllim të informojë palët e interesuara e veçanërisht qeverinë e Kosovës në lidhje me përmbajtjet e këtyre marrëveshjeve ndërkombëtare, në mënyrë që ata të jenë më të përgatitur dhe të bëjnë plane për t'i përvetësuar përgjegjësitë.

Marrëveshjet

Kosova është nënshkruese e disa marrëveshjeve dhe iniciativave multilaterale dhe bilaterale gjatë viteve të fundit. Shtojca 1 e kësaj analize shkurtimisht shpjegon

marrëveshjet multilaterale dhe bilaterale që UNMIK-u i ka nënshkruar në emër të Kosovës.

Pjesëmarrja e Kosovës në këto marrëveshje ndërkombëtare është e rëndësishme për dy arsye. Së pari, Konventa e Montevideos mbi të Drejtat dhe Përgjegjësitë e Shteteve e cila është pranuar si një deklaratë e saktë e ligjit ndërkombëtar thotë se “shteti si person i ligjit ndërkombëtar duhet të posedojë kualifikimet në vijim: a) popullatë të përhershme; b) territor të definuar; c) qeveri; dhe d) **kapacitetin për të hyrë në marrëdhënie me shtetet e tjera.**”¹

Së dyti, marrëveshjet bilaterale dhe multilaterale të paraqitura në Shtojcën 1 janë të një rëndësie të veçantë për zhvillimin e Kosovës dhe regjionit. Marrëveshjet si CEFTA, SEETO, dhe Komuniteti i Energjisë në mes tjerash janë shumë të rëndësishme për zhvillimin ekonomik të Kosovës përmes krijimit të një regjioni të tregtisë së lirë, rrjetit të transportit, si dhe tregut rajonal të energjisë.

Shpallja e Pavarësisë dhe reagimet në Beograd

Deklarata e Shpalljes së Pavarësisë së Kosovës thekson se “(Kosova) nëpërmjet kësaj merr përsipër obligimet ndërkombëtare të Kosovës, duke përfshirë ato të nënshkruara nga UNMIK-u në emër të Kosovës²”. Në anën tjetër, Qeveria e Serbisë nuk e pranon shpalljen e pavarësisë, që do të thotë se Serbia me siguri nuk do t’i njoh institucionet e Kosovës duke përfshirë përfaqësimin e këtyre institucioneve në marrëveshjet e nënshkruara nga UNMIK-u para 17 shkurtit 2008. Qeveria e Serbisë vazhdimisht ka kërcënuar se do të bllokojë Kosovën nga të gjitha organizatat ndërkombëtare, duke përfshirë edhe marrëveshjet dhe iniciativat ndërkombëtare. Sekretari i Ministrisë për Kosovën në Qeverinë e Serbisë, Dušan Proroković ka deklaruar se Serbia do të rishqyrtojë pozicionin e saj në të gjitha marrëveshjet që ka nënshkruar me UNMIK/Kosovën³. Gjithashtu, udhëheqësi i tryezës së parë në Paktin e Stabilitetit për Evropën Juglindore, Goran Svilanović ka thënë se Serbia në marrëveshjet multilaterale me siguri do të pranojnë vetëm përfaqësuesit e UNMIK-ut⁴.

Plani i Ahtisarit filloi me ...

Pas shpalljes së pavarësisë nga Kosova dhe aprovimi i një misioni të udhëhequr nga BE-ja – EULEX⁵ dhe Përfaqësuesit Civil Ndërkombëtar (PCN)⁶ ekziston një paqartësi

¹ Konventa e Montevideos është nënshkruar në Konferencën e Shtatë Ndërkombëtare të shteteve Amerikane dhe mund të shihet në <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/intdip/interam/intam03.htm>; së fundi është hapur me 27 mars 2008

² Deklarata e Pavarësisë së Kosovës.

³ Z. Prorokovic theksoi pozicionin e qeverisë mbi marrëveshjen e nënshkruar nga Serbia dhe UNMIK-u/Kosova në prezantimin e tij “Çfare do të thotë Kosova për Serbinë dhe Ballkanin”, në konferencën “Kosova dhe Pavarësia e Saj”, e mbajtur në Bratislavë, 14 Janar 2008.

⁴ Në një intervistë të dhënë për B92 (TV Stacionin kombëtar serbë), programi Poligraf, Svilanovici ka theksuar se qeveria Serbe në çdo mbledhje do të kërkojë që Kosovën do të duhej ta përfaqësojë UNMIK-u, edhe pse institucionet e Kosovës do të pretendojnë që të flasin në emër të Kosovës – shiko website-in e B92-shit.

⁵ Misioni i Sundimit të Ligjit të BE-së në Kosovë

lidhur me atë se a ka hyrë në fuqi Propozimi i Ahtisarit dhe kur fillon periudha 120 ditore e tranzicionit siç është i përcaktuar në këtë Propozim. Paqartësitë lidhen më së shumti me UNMIK-un, pasi që Këshilli i Sigurimit i OKB-së nuk e ka aprovuar Propozimin e Ahtisarit, edhe pse Sekretari Përgjithshëm i OKB-së dhe përfaqësuesit e tij në Kosovë publikisht e kanë përkrahur propozimin⁷. Në anën tjetër, Shpallja e Pavarësisë së Kosovës thotë se është në përputhje të plotë me rekomandimet e Propozimit të Ahtisarit, duke bërë që dita e shpalljes së pavarësisë të jetë edhe dita kur hyn në fuqi Plani i Ahtisarit. Grupi Drejtues Ndërkombëtar (GDN) për Kosovën të cilët emëruan PCN-në, kanë deklaruar se PCN-ja do t'i marrë përgjegjësitë e tij të plota pas periudhës së tranzicionit dhe se menjëherë do të fillojë të monitorojë dhe lehtësojë implementimin e Planit të Ahtisarit⁸. Kjo po ashtu nënkupton pranimin nga ana e tyre se Propozimi i Ahtisarit ka hyrë në fuqi.

Nën supozimin se Propozimi i Ahtisarit ka hyrë në fuqi me 17 shkurt 2008, periudha tranzitore 120 ditëshe mbaron me 16 qershor 2008. Propozimi i Ahtisarit thotë se UNMIK-u në bashkëpunim të ngushtë me PCN-në, do të sigurojë tranzicionin e rregullt nga korniza ligjore aktuale në fuqi tek korniza ligjore e krijuar nën këtë plan të Statusit Përfundimtar. Bazuar në këtë, Propozimi i Ahtisarit po ashtu thekson se Kosova do të duhej të obligohej, mbi bazat e reciprocitetit kur është e përshtatshme, me të gjitha marrëveshjet ndërkombëtare dhe marrëveshjet e tjera në fushën e bashkëpunimit ndërkombëtar që u nënshkruan nga UNMIK-u, për dhe në emër të Kosovës, të cilat ishin aktive në ditën e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshje⁹.

Roli i UNMIK-ut

Nën Rezolutën e Këshillit të Sigurimit 1244, UNMIK- u ishte mbrojtësi i vetëm ligjor i Kosovës, gjerë më 17 Shkurt 2008. Si mbrojtës ligjor, UNMIK-u ka përfaqësuar Kosovën në të gjitha zhvillimet ndërkombëtare. UNMIK-u ka qenë pjesëmarrës, negociator dhe ka hyrë në iniciativa dhe marrëveshje bilaterale dhe multilaterale me vendet e tjera në sektorë të ndryshëm.

Megjithatë, Qeveria e Kosovës ka të drejtën që të deklarohet se Kosova nuk duhet të obligohet të aplikojë si anëtare e re, pasi që UNMIK-u e ka nënshkruar marrëveshjen në emër të saj. Sipas Konventës së Vjenës mbi Ndarjen e Shteteve në respekt të Traktateve¹⁰, Kosova si shtet i ri i pavarur mund, me njoftimin e ndarjes, të krijojë statusin e saj si pjesë e çdo traktati multilateral, e cila në ditën e ndarjes ishte në fuqi. Edhe pse Kosova veç se ka dërguar letra tek te gjitha shtetet që t'i njoftojë ato për shpalljen e pavarësisë dhe ka kërkuar nga ato njohjen e këtij shteti të ri, Qeveria e

⁶ PCN-ja, e emëruar nga Grupi Drejtues Ndërkombëtar (GDN), do të rishikoj implementimin e Planit të Ahtisarit.

⁷ Ban Ki-Moon shumë shpesh ka theksuar mbështetjen e tij të plotë për planin e Ahtisarit, p.sh. në letrën drejtuar Kryetarit të Këshillit të Sigurimit, më 26 Mars 2007, sikurse edhe tek Joachim Rucker, në komunikatën për media të UNMIK-ut 1656, më 26 Mars 2007.

⁸ Shiko Deklaratën për Shtyp të GDN-së, 28 Shkurt 2008, në dispozicion të faqes zyrtare të ZNC-së: www.ico-kos.org.

⁹ Shiko Artikullin 15.2.2. në Propozimin Gjithëpërfshirës për Zgjidhjen e Statusit të Kosovës (Plani i Ahtisarit)

¹⁰ Kjo është vetëm njëra nga justifikimet që mund të përdoren për këto marrëveshje multilaterale

Kosovës do të duhej që ndaras të njoftojë shtetet nënshkruese të çdo marrëveshjeje ose traktati që ajo i ka marrë përsipër obligimet dhe detyrat e dala nga këto marrëveshje ose traktate.

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Kosova duhet të marrë përsipër përgjegjësitë nga marrëveshjet ndërkombëtare të cilat u nënshkruan nga UNMIK-u në emër të saj, dhe ato të cilat ishin në fuqi në datën e hyrjes në fuqi të Marrëveshjes së Ahtisarit. Edhe pse këto marrëveshje ishin të nënshkruara nga UNMIK-u, institucionet e Qeverisë së Kosovës kanë qenë pjesë e këtyre marrëdhënieve dhe kanë qenë të përfshira në implementimin e tyre në terren.

Përderisa Kosova u deklarua si shtet sovran, është shumë logjike që të kërkojë përfaqësimin e saj të drejtpërdrejtë në marrëveshjet ndërkombëtare të cekura më lartë. Po ashtu pritet që Serbia duke qenë pjesë e këtyre marrëveshjeve të mos pranojë që institucionet e reja të Kosovës të përfaqësohen në këto marrëveshje. Në anën tjetër, UNMIK mund të insistojë në vazhdimësinë e përfaqësimit të tij në këto marrëveshje në interes të Kosovës, meqë ende e konsideron si të vlefshme Rezolutën 1244.

Sa i përket specifikave të çdo marrëveshjeje ndërkombëtare, asnjëra prej këtyre marrëveshjeve nuk parasheh procedurat apo mekanizmat se cilët hapa duhen ndjekur si dhe si të vazhdohet me zbatimin e tyre në rast të ndarjes së shteteve. Përderisa asnjëra prej marrëveshjeve nuk ofron procedura apo mekanizma në rast të ndarjes së shteteve, Kosova ka për bazë mundësinë e njoftimit të ndarjes së saj në përputhshmëri me çdo marrëveshje (traktat), në pajtim me Konventën e Vjenës mbi Ndarjen e Shteteve në respekt të Traktateve. Shpallja e ndarjes në lidhje me çdo traktat apo marrëveshje mund të nxisë reagime kundërshtuese nga UNMIK-u, Serbia, apo edhe nga disa shtete tjera si pjesë e këtyre marrëveshjeve që nuk e kanë bërë njohjen e Kosovës si shtet. Megjithatë, kjo çështje do të duhej të diskutohet herët apo vonë. Prandaj, është e nevojshme për Qeverinë e Kosovës të vlerësojë rëndësinë e secilës marrëveshje ndërkombëtare si dhe marrëdhëniet e saj të jashtme, të tanishme dhe ato të ardhshme, me çdo shtet nënshkrues të këtyre marrëveshjeve, përpara se të vendos të marrë masa në lidhje me përfaqësimin e saj të drejtpërdrejtë në këto marrëveshje.

Instituti për hulumtime të avancuara GAP rekomandon që autoritetet kosovare si dhe komuniteti ndërkombëtarë t'i koordinojnë përpjekjet e tyre në këtë drejtim sa më shpejt që të jetë e mundur. Kjo çështje do të jetë më relevante në qershor, por qëllimet dhe planet duhet të jenë të qarta që tani.

Autoritetet kosovare duhet që:

- Të bëjnë të gjitha përgatitjet e duhura për të marrë përgjegjësitë nga marrëveshjet ndërkombëtare para përfundimit të periudhës transitore prej 120 ditësh, siç është paraparë në planin e Ahtisarit.

-
- Para përfundimit të periudhës 120 ditëshe, të lajmërojnë të gjithë nënshkruesit e këtyre marrëveshjeve ndërkombëtare se i pranojnë këto përgjegjësi, duke përfshirë këtu përfaqësimin nga autoritetet e Kosovës në takimet e këtyre forumeve. Institucionet e Kosovës duhet të fillojnë me marrëveshjet ku nuk priten vështirësi në transferimin e përgjegjësive nga UNMIK-u.

Nëse autoritetet kosovare dhe komuniteti ndërkombëtar mund të pajtohen për ndonjë mundësi tjetër i cili nuk e rrezikon deklaratën e pavarësisë dhe sovranitetin e Kosovës, të pranuar nga shumë shtete rreth botës, këto mundësi duhet të diskutohen, të pajtohen dhe të bëhen publike sa më shpejt që të jetë e mundur, për të mënjeluar paqartësi të mëtejshme mbi bazat ligjore të misionëve të ndryshme në Kosovë.

SHTOJCA I

MARRËVESHJET BILATERALE DHE MULTILATERALE

MARRËVESHJET NDËRKOMBËTARE

UNMIK-u ka nënshkruar dhe ka marrë pjesë në iniciativa të ndryshme multilaterale ndërkombëtare dhe në marrëveshjet në emër të Kosovës. Edhe pse UNMIK-u ligjërisht nënshkroi këto marrëveshje në emër të Kosovës, institucionet përkatëse në Qeverinë e Kosovës janë institucionet që faktikisht zbatojnë këto marrëveshje. Tabela 1 tregon listën e marrëveshjeve multilaterale ndërkombëtare ku Kosova është anëtare, si dhe institucionet përkatëse të Kosovës.

Tabela 1 Marrëveshjet Ndërkombëtare dhe Iniciativat të nënshkruara nga UNMIK në emër të Kosovës

Marrëveshja/Iniciativa	Shkurtesa	Institucionet Përgjegjëse
Komuniteti i Energjisë (Procesi i Athinës)	EC	Ministria e Energjisë dhe Minierave
Marrëveshja Europiane e Hapësirave të Përbashkëta të Aviacionit	ECAA	Ministria e Transportit dhe Komunikacionit
Observatori i Transportit në Europën Juglindore	SEETO	Ministria e Transportit dhe Komunikacionit
Marrëveshja e Tregtisë së Lirë se Europës Qendrore	CEFTA	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Karta Europiane për Ndërmarrje të Vogla	ECSE	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Pakti i Stabilitetit	SP	Koordinatori i Paktit të Stabilitetit
Iniciativa Elektronike e Europës Juglindore	eSEE	Ministria e Transportit dhe Komunikacionit
Iniciativa Broadband e Europës Juglindore	bSEE	Ministria e Transportit dhe Komunikacionit
Iniciativa për Largimin e Barrierave Jo-Tarifore	N/A	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë

Komuniteti i Energjisë (Procesi i Athinës)¹¹

E nënshkruar më 2005 në Athinë, Marrëveshja e Komunitetit të Energjisë është rezultat i një procesi të filluar më 2002 kur Komisioni Evropian propozoi zyrtarisht strategjinë për zhvillimin e një tregu për energjinë rajonale të Evropës Juglindore (EJL). Shtetet e Evropës Juglindore janë pajtuar në implementimin e legjislacionit të Bashkimit Evropian dhe krijimin e infrastrukturës së domosdoshme për të operuar në këtë treg të përbashkët. Anëtarët e marrëveshjes janë Bashkimi Evropian, në një anë, dhe Shqipëria, Bullgaria, Bosnja dhe Hercegovina, Kroacia, Ish Republika Jugosllave e Maqedonisë, Mali i Zi, Rumania, Serbia dhe UNMIK në interes të Kosovës, në anën tjetër. Shtetet nënshkruese të Evropës Juglindore e shohin këtë proces si formë për të siguruar një furnizim të sigurt të energjisë, ndërsa stimulohet zhvillimi ekonomik në rajon, përmes një rritjeje të arsyeshme të çmimit, efikasitetit dhe varësisë së rrjeteve të tyre energjetike. Me zhvillimin e integritimit rajonal në sektorin energjetik, shtetet e EJL-së shpresojnë të krijojnë më shumë rivalitet dhe

¹¹ Informata mbi Komunitetin e Energjisë është marrë nga website-i në vijim:
www.energy-community.org; www.seecon.org/infrastructure/sectors/energy/index.html;
<http://www.stabilitypact.org/energy/default.asp>.

tregti në rajon, eventualisht duke rezultuar në më shumë integrim ekonomik me Bashkimin Evropian. Në dhjetor 2005, Këshilli i Ministrave i Komunitetit të Energjisë miratoj projektin strategjik për bartje të energjisë, pas konsultimit me aksionarët e Procesit të Athinës. Përmes zbatimit të kësaj marrëveshjeje, të gjitha palët ishin në gjendje të pajtohen mbi sfidat e përgjithshme dhe zgjidhjet e mundshme që do të mund t'i zbatojnë bashkërisht.

Për sa i përket vlefshmërisë së kësaj marrëveshjeje tashmë kur Kosova deklaroi pavarësinë, nuk duket të jetë përfshirë ndonjë mekanizëm apo procedurë në vetë marrëveshjen në lidhje me ndryshimin e statusit të të nënshkruarit. Megjithatë, ky traktat thekson se Këshilli i Ministrave të Komunitetit Energjetik mund të pajtohet në shtimin e një anëtarit të ri vetëm “me votë unanime të anëtarëve të saj”, edhe pse kjo nuk vlen në rastin e Kosovës, pasi që Kosova pothuajse është pjesë e kësaj marrëveshjeje përmes UNMIK.

Marrëveshja mbi Hapësirën e Përbashkët Evropiane në Aviacion (ECAA)¹²

Me qëllimin e hapjes së tregtisë së transportit ajror në mes të Evropës dhe shteteve përreth, ECAA synon të krijoj një marrëveshjeje për aviacion ndërkombëtarë duke zbatuar standardet dhe rregullat e përgjithshme përgjatë rajonit në fjalë, mundësisht si një zgjerim të iniciativës për Qiellin e Përbashkët Evropian (Single European Sky). Duke ndjekur të njëjtin model si të tregtisë së brendshme të BE-së, ECAA u nënshkrua nga Bashkimi Evropian, në njërën anë, dhe Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Bullgaria, Kroacia, Islanda, IRJ e Maqedonisë, Norvegjia, Serbia, Mali i Zi, Romania dhe UNMIK në interes të Kosovës, në anën tjetër.

Shtetet ballkanike veç se kanë përfituar shumë nga ECAA. Përveç nga rritja e trafikut ajror në mes të BE-së dhe SEE (121% rritje që nga viti 2001), tregu i vetëm për aviacion gjithashtu ka ofruar asistencë teknike, si dhe përkrahje dhe monitorim në trajnime në këtë rajon. Integrimi i plotë në tregun evropian të transportit ajror vetëm që do të rris më shumë zhvillimin e transportit ajror. (2006 ECAA Komunikatë për media).

ECAA nuk ka ndonjë procedurë apo mekanizëm specifik për sa i përket suksesionit të shteteve. Ajo vetëm ofron mundësinë për ndryshime në legjislacion, ku shtetet pjesëmarrëse duhet të njoftohen përmes Komitetit të Bashkuar jo më vonë se një muaj pasi të ketë ndodhur ndryshimi. Serbia, përveç që kundërshton pjesëmarrjen e Kosovës si shtet i ri në marrëveshjeje pa prezencën e përfaqësuesve të UNMIK, ajo gjithashtu mund të deklaroj Kosovën si “zonë armiqësore”, me mundësi për të rezultuar në rritje të çmimeve të sigurimit të udhëtimit ajror për të gjitha udhëtimet ajrore brenda dhe jashtë Kosovës.

Observatori i Transportit të Evropës Jug-Lindore (SEETO)¹³

¹² Për këtë dhe informata të tjera mbi ECAA-në shiko:

http://ec.europa.eu/transport/air_portal/international/pillars/common_aviation_area/ecaa_en.htm .

¹³ Kjo dhe informata të tjera SEETO-në mund të gjinden në faqen zyrtare të website-it:

<http://www.seetoint.org/site/> .

Ky Memorandum i Mirëkuptimit përkrah bashkëpunimin në zhvillimin e infrastrukturës kryesore dhe ndihmëse të Rrjetit Transportues Rajonal të Evropës Juglindore, duke përfshirë politikën gjatë ndërtimit, përdorimit, mirëmbajtjes, rindërtimit, rehabilitimit dhe përmirësimit të saj. Ajo gjithashtu ofron mënyra për harmonizimin dhe standardizimin e dispozitave rregullative dhe administrative, si dhe standardet teknike, që kanë të bëjnë me qarkullimin e transportit rajonal. Me zhvillimin e mjeteve më efikase dhe të përshtatshme për ambientin në nivel rajonal, Observatori është në përputhje të plotë me standardet dhe direktivat e BE-së, duke përfshirë, ku është e mundur, edhe harmonizimin e doganës dhe kontrollit kufitar.

Shtetet nënshkruese të këtij memorandumi janë Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Kroacia, Maqedonia, Serbia, Mali i Zi, dhe UNMIK në interes të Kosovës.

Memorandumi i Mirëkuptimit SEETO gjithashtu nuk ofron ndonjë mekanizëm apo procedurë në lidhje me suksesionin e shteteve apo ndryshim të statutit të një nënshkruesi.

Marrëveshja e Evropës Qendrore për Tregti të Lirë¹⁴

Marrëveshja e Evropës Qendrore për Tregti të lirë (CEFTA) e formuar fillimisht nga Polonia, Hungaria, Republika Çeke dhe Republika Sllovaqe si një përpjekje për t'u anëtarësuar në institucionet Euro-Perëndimore, ka hyrë në fuqi në vitin 1994.

Të motivuar nga ideja për t'u bashkëngjitur përfundimisht sistemit politik, ekonomik, atij të sigurisë dhe sistemit legal të Evropës, këto shtete nënshkruese shpresuan të konsolidojnë demokracinë dhe ekonominë e tregut të lirë në nivelin regional. Shtetet tjera ndoqën procesin dhe iu bashkëngjitën CEFTA-s pas një periudhe shumë të shkurtër kohore: Sllovenia më 1996, Rumania më 1997, Bullgaria më 1998, Kroacia më 2003 dhe Maqedonia më 2006. Që nga fillimi, të gjithë pjesëmarrësit e parë kanë lënë CEFTA-në në favor të integritimit në Bashkimin Evropian. Për këtë arsye dhe për faktin se ekzistonte pothuajse një matricë e kompletuar e marrëveshjeve dypalëshe për tregti të lirë e ndërtuar në Paktin e Stabilitetit të Evropës Jug-Lindore, CEFTA u zgjerua në shtetet tjera të Ballkanit. Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Serbia, Mali i Zi, Moldavia dhe UNMIK-u në emër të Kosovës u bënë nënshkruese të CEFTA-s në vitin 2006. Hyrja në fuqi e marrëveshjes, në vitin 2007, ka për qëllim krijimin e tregut të lirë në rajon gjer në fund të vitit 2010.

Pasi që njëri nga rekomandimet e Bashkimit Evropian është që shtetet candidate të krijojnë zona të tregtisë së lirë, dhe duke u bazuar në hyrjen e ish anëtarëve të CEFTA-s në Bashkësinë Evropiane, CEFTA paraqitet si një mundësi e shkëlqyeshme për anëtarësim të plotë në BE. Për më tepër, fakti që një përqindje e konsiderueshme e tregtisë së jashtme të CEFTA-s bëhet me një numër të madh të shteteve anëtare të BE-së, shton aspiratat e shteteve të Ballkanit për anëtarësim.

¹⁴ Kjo dhe informata të tjera mbi CEFTA-në janë në dispozicion në:
<http://www.stabilitypact.org/wt2/TradeCEFTA.asp> .

Në statutin e CEFTA-s, apo në amendamentet që kanë pasuar (1995, 2003), nuk ekzistojnë masa për t'u ndjekur me rastin e ndarjes apo ndryshimit të statusit legal të ndonjë shteti anëtar të CEFTA-s apo në amendamentin që ka pasuar. Edhe pse nuk ka nevojë që Kosova të ri-aplikojë, është e rëndësishme të ceket se për një shtet të ri të pranohet në CEFTA, një Marrëveshje e Anëtarësimit duhet të nënshkruhet nga të gjitha shtetet anëtare të CEFTA-s.

Karta Evropiane për Ndërmarrjet e Vogla¹⁵

E pranuar së pari nga udhëheqësit e BE-së në vitin 2000, Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Kroacia, Serbia, Mali i Zi dhe UNMIK-u në emër të Kosovës iu bashkuan Kartës në vitin 2003, në Samitin e Selanikut. Pas mbarimit të fazës së parë, BE ka aprovuar kërkesën për ta zgjatur procesin edhe tri vite dhe si rezultat i kësaj u rrit edhe më shumë bashkëpunimi politik dhe ekonomik në mes të BE dhe Ballkanit Perëndimor.

Në mënyrë që të krijohet një ambient miqësor biznesi për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, Karta përfshinë dhjetë sfera, përfshirë legjislacion më të mirë dhe hapje më të shpejtë të bizneseve të reja, e cila siguron bashkëpunim të barabartë të shteteve anëtare, fuqizon identitetin regjional dhe marrëdhëniet ekonomike, të liruar nga të gjitha influencat politike.

Karta Evropiane për Ndërmarrje të Vogla ka procedurat e aplikimit për shtetet që dëshirojnë të anëtarësohen në Statut, sidoqoftë nuk i cekë procedurat që do të aplikoheshin në rast të ndryshimit të statusit të shtetit, siç është rasti i Kosovës.

Pakti i Stabilitetit¹⁶

Me qëllim të ushtrimit të paqes, demokracisë, respektit për të drejtat e njeriut dhe prosperitet ekonomik në Evropën Jug-Lindore, Pakti i Stabilitetit, i cili u lansua më 1999, është zbërthyer në tri Tryeza Punuese: Tryeza 1 merret me demokratizimin dhe të drejtat e njeriut; Tryeza me rindërtim ekonomik, bashkëpunim dhe zhvillim; dhe Tryeza 3 merret me mbrojtje, siguri, drejtësi dhe çështje të brendshme. Partnerët regjional në Pakt janë Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Bullgaria, Kroacia, Moldavia, Mali i Zi, Rumania, Serbia, Maqedonia dhe UNMIK-u në emër të Kosovës. Anëtarët e tjerë përfshijnë të gjitha shtetet tjera anëtare të EU-së, Komisionin Evropian, Kanadaja, Japonia, Norvegjia, Rusia, Zvicra, Turqia dhe SHBA, si dhe trupat e tjerë ndërkombëtar si OKB, OSBE, NATO, Banka Botërore dhe FMN, dhe iniciativat si Procesi i Bashkëpunimit të Evropës Jug-Lindore dhe Iniciativa e Evropës Qendrore, ndër të tjera.

¹⁵ Kjo dhe informata të tjera mbi Karta Evropiane për Ndërmarrjet e Vogla në janë në dispozicion në: http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm .

¹⁶ Kjo dhe informata të tjera mbi Paktin e Stabilitetit janë në dispozicion në: <http://www.stabilitypact.org/> .

Ashtu siç nxit bashkëpunimin ndërmjet shteteve të EJL, Pakti gjithashtu shton mundësitë integruese të vendeve regionale në aspektin politik, ekonomik dhe të sigurisë. Pakti në vetvete nuk implementon projekte, por në vend të kësaj vepron, përmes iniciativave të ndryshme, si vegël koordinimi dhe përsheptimi të projekteve të partnerëve të saj.

Iniciativa Elektronike e Evropës Jug-Lindore (eSEE)

Në emër të integritit më të lehtë dhe më të shpejtë të shteteve të Evropës Jug-Lindore në ekonominë globale të bazuar në njohuri (global knowledge-based economy), eSEE-ja mbështet zhvillimin e Shoqërisë Informative (përfshirë krahasimin me praktikën më të mira në transferimin e diturisë) në shtetet në regjion. Në linjë me politikat e BE-së eSEE-ja koordinon dhe ndihmon krijimin e projekteve të Teknologjisë së Informatikës dhe Komunikimit në drejtime si biznes, qeverisje, shëndetësi dhe edukim dhe promovon ambient të përshtatshëm institucional për zhvillimin e Shoqërisë Informative, të arritshme për të gjithë.

Iniciativa e Broadband-it të Evropës Jug-Lindore (bSEE)

Duke ndjekur modelet e ngjashme të iniciativave multilaterale në regjion, bSEE-ja ndihmon bashkëpunimin ndërmjet partnerëve, përfshirë ndarjen e informatave në lidhje me zhvillimin e broadband-it, trendet dhe strategjitë në regjion, si dhe lidhjet e politikave dhe programeve të agjencive dhe organizatave të shteteve anëtare të Evropës Jug-Lindore.

Iniciativa për mënjanimin e barrierave jo-tarifore.

Kosova gjithashtu merr pjesë në Iniciativën për mënjanimin e barrierave tatimore në rrethanat e favorshme të Paktit të Stabilitetit. Kjo iniciativë së shpejti do të integrohet në CEFTA.

Pakti i Stabilitetit për Evropën Jug-Lindore, apo cilado nga iniciativat e saj, nuk parashohin asnjë mekanizëm specifik apo procedurë të brenda dokumenteve të tyre në lidhje me ndryshimin e statusit të shteteve nënshkruesve.

MARRËVESHJET BILATERALE

Shumica e iniciativave bilaterale dhe marrëveshjeve të nënshkruara nga UNMIK-u/ Kosova me shtetet tjera janë me Shqipërinë, Turqinë, SHBA-në dhe organizatat e tjera ndërkombëtare sikurse Banka e Investimeve Evropiane (EIB) dhe Banka Evropiane për Ndërtim dhe Zhvillim (EBRD). Edhe pse statusi momental politik i Kosovës është zgjidhur jashtë proceseve të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara, Kosova s' do të ketë problem për t' i marr përsipër këto iniciativa dhe marrëveshje nga UNMIK-u, meqenëse të gjitha këto shtete dhe institucione tashmë e kanë njohur Kosovën si shtet të pavarur dhe sovran.

UNMIK-u po ashtu ka nënshkruar marrëveshje për projekte me donatorë të ndryshëm në emër të Kosovës. Përgjegjësia ligjore duhet të bartet sa më shpejtë për t'ju shmangur vonesave në implementimin e projekteve.

Përveç marrëveshjeve më lartë, ka ende disa iniciativa që kanë qenë të filluara por të papërfunduara, kryesisht me Maqedoninë, gjithashtu edhe me Turqinë, Slloveninë, Bullgarinë dhe Austrinë. Me pranimin e shtetësisë së Kosovës nga Austria, Sllovenia, Turqia, Bullgaria, dhe kur e dimë që Maqedonia është në favor të planit të Ahtisarit, përfundimi dhe miratimi i këtyre iniciativave sipas të gjitha gjasave nuk do të paraqet ndonjë problem serioz.

Tabela 2 Marrëveshjet dhe Iniciativat Bilaterale (të nënshkruara dhe të iniciuara)

Marrëveshjet/Iniciativat	Ministria Përgjegjëse në IPVQ
Marrëveshja Kornizë me Bankën Europiane për Investime	Ministria e Ekonomisë dhe Financave
MiM me EBRD	Ministria e Ekonomisë dhe Financave
Marrëveshje me Qeverinë e SHBA në mbështetje të Investimeve për Projekte në Kosovë	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshje me Shqipërinë për menjanimin e tatimeve të dyfishta	Ministria e Ekonomisë dhe Financave
MiM me Shqipërinë në fushat e Standardizimit dhe Akreditimit	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshje me Shqipërinë për bashkëpunim në fushën e turizmit	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshje me Shqipërinë në promovimin reciproj dhe mbrojtjen e investimeve	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshja me Turqinë në promovimin reciprok dhe mbrojtjen e investimeve	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshja dhe MiM i bashkangjitur me Shqipërinë mbi bashkëpunimin në fushën e energjisë	Ministria e Energjisë dhe Minierave
Marrëveshja me Shqipërinë në Bashkëpunimin e Shërbimeve Publike Veterinare	Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Zhvillimit Rural
Marrëveshja me Shqipërinë mbi bashkëpunimin për Mbrojtjen e Bimëve	Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Zhvillimit Rural
Marrëveshjet/Iniciativat (të iniciuara, por jo të kompletuara)	Ministria Përgjegjëse në IPVQ
MiM me Maqedoninë në fushat e Standardizimit dhe Akreditimit	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshja me Maqedoninë për bashkëpunim në fushën e Turizmit	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshja me Turqinë për bashkëpunim në fushën e Turizmit	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshja me Maqedoninë në promovimin reciprok dhe mbrojtjen e investimeve	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshja me Slloveninë në promovimin reciprok dhe mbrojtjen e investimeve	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshja me Austrinë në promovimin reciprok dhe mbrojtjen e investimeve	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Marrëveshja me Maqedoninë për bashkëpunim në fushën e Transportit	Ministria e Transportit dhe Komunikacionit
Marrëveshja me Maqedoninë për bashkëpunim të Shërbimeve Publike Veterinare	Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Zhvillimit Rural
Marrëveshja me Maqedoninë për bashkëpunim në fushën e Mbrojtjes së Bimëve	Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Zhvillimit Rural
MiM me Bullgarinë për bashkëpunim në fushën e energjisë	Ministria e Energjisë dhe Minierave